

Zorgplicht primaire waterkeringen 2017

Van Rijkswaterstaat

Primaire waterkeringen beschermen Nederland tegen overstromingen vanuit de buitenwateren. Door de waterkeringen goed te onderhouden zorgt Rijkswaterstaat samen met andere waterbeheerders dat wij in Nederland 'droge voeten' houden. Vanaf 2014 is deze kerntaak in de Waterwet verankerd als Zorgplicht voor de primaire waterkeringen. Rijkswaterstaat (RWS) voert het beheer en onderhoud van haar waterkeringen al 220 jaar uit. Met de komst van de Zorgplicht moet RWS nu ook aantonen dat zij dit beheer adequaat uitvoert. Deze factsheet geeft een samenvattende weergave van de rapportage Zorgplicht primaire waterkeringen Rijkswaterstaat 2017.

Rijkswaterstaat zorgt, net als de waterschappen, voor primaire en regionale waterkeringen. Primaire keringen zijn dijken, dammen, duinen of waterkerende objecten die liggen langs de Noordzee, de grote rivieren en de meren (IJsselmeer, Markermeer, Volkerak-Zoommeer, Grevelingen en de

Veluwerandmeren). Dit zijn de zogenaamde buitenwateren.

Houtribdijk

Waterkeringbeheerders hebben de taak te zorgen dat haar waterkeringen voldoen aan de wettelijke veiligheidseisen en te zorgen voor het noodzakelijke (preventieve) beheer en onderhoud. Om aan het wettelijke kader van de Zorgplicht te voldoen, hebben de waterkeringbeheerders een set basiseisen opgesteld. Elke beheerder geeft de basiseisen

vervolgens een plek in de eigen inrichting van de Zorgplicht. Rijkswaterstaat heeft haar ambities voor de Zorgplicht beschreven in het Uitvoeringskader Zorgplicht Primaire Waterkeringen Rijkswaterstaat¹.

Rijkswaterstaat wil in 2019 de inrichting van de Zorgplicht klaar hebben. Alle producten die nodig zijn om aantoonbaar te voldoen, zoals werkwijzers en formats moeten dan klaar zijn. Vervolgens zal de hele organisatie rondom de primaire waterkeringen met deze producten op dezelfde wijze gaan werken.

De stand van zaken zoals gepresenteerd in deze factsheet verschilt niet veel van de bevindingen door Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) tijdens hun inspecties. Deze zijn afkomstig uit de audits bij RWS-onderdelen. ILT controleert hiermee in welke mate de waterkeringbeheerders voldoen aan de Zorgplicht.

In Nederland bevindt zich in totaal 3.700 km aan primaire waterkeringen. Rijkswaterstaat beheerde in 2017 circa 230 km aan dijken en dammen, 5 stormvloedkeringen en circa honderd objecten met een waterkerende functie. Dit zijn onder meer scheepvaartsluizen, keersluizen en coupures (afsluitbare doorgangen in een waterkering van bijvoorbeeld een weg).

Sluis bij Eefde

Afsluitdijk

De rapportage Zorgplicht primaire waterkeringen Rijkswaterstaat 2017 geeft weer hoe Rijkswaterstaat invulling geeft aan de Zorgplicht. Het rapport bevat tevens de stand van zaken op het gehele areaal en over de volledige breedte van de organisatie. Met de Zorgplicht-rapportage geeft Rijkswaterstaat een stand van zaken over de tot nu toe genomen maatregelen en acties om te voldoen aan het uitvoeringskader.

De beweegbare stormvloedkeringen, zoals de Oosterschelde-, de Maeslantkering, maar ook de dammen zijn ook primaire waterkeringen, maar de organisatie van het beheer en onderhoud daarvan valt vooralsnog buiten de rapportage Zorgplicht primaire waterkeringen Rijkswaterstaat. Rapportage over deze assets vindt apart plaats, via de halfjaarlijkse faalkansrapportages van de diverse Stormvloedkeringen.

Stand van zaken van inrichting en uitvoering

Rijkswaterstaat heeft de organisatorische inrichting en uitvoering van de Zorgplicht voor een grotendeels op orde, maar is nog niet in staat gebleken om dat ook voldoende aantoonbaar te maken.

¹ Het Uitvoeringskader is opvraagbaar bij Rijkswaterstaat

Aandachtspunten

Uit de inspecties van de ILT kwam een aantal aandachtspunten naar voren. Hier zal waaraan Rijkswaterstaat de komende periode aan moeten gaanwerken om in 2019 te voldoen aan het Uitvoeringskader. Deze ambitie komt overeen met de planning van Rijkswaterstaat. Zij heeft goed in beeld waar de verbeteringen moeten plaatsvinden en heeft daarop acties gezet. Hieronder staat in hoofdlijnen beschreven wat de acties voor Rijkswaterstaat in 2018-2019 zijn.

Haringvlietdam

Acties 2018-2019

Calamiteitenzorg en Bediening

Dit is de manier waarop Rijkswaterstaat omgaat met crisis en calamiteiten met betrekking tot de primaire keringen en de bediening van sluisen en bruggen die in deze keringen liggen. Er is een landelijk traject gestart voor het updaten van de calamiteitenplannen en het inrichten van een evaluatiearchief voor calamiteiten(oefeningen). Een belangrijk zorgpunt van de ILT is de complexe organisatie rondom crisis- en calamiteitenzorg. Dit aandachtspunt was ook door Rijkswaterstaat benoemd. Er is in 2017 actie ondernomen door het crisis- en calamiteitenproces uit te werken. Hiermee zijn de rollen, taken en verantwoordelijkheden inzichtelijk geworden. Dit gaat opgenomen worden in de werkwijzer van Rijkswaterstaat.

De bedienprotocollen zijn nu geactualiseerd. De objectspecifieke bedieninstructies (OSBI's) worden momenteel geactualiseerd. Ook komt er meer aandacht voor opleiden, trainen en oefenen van het bedienend personeel.

Inspectie en Onderhoud

Hiermee wordt aangegeven hoe Rijkswaterstaat al haar primaire keringen inspecteert en onderhoudt. Zij is bezig om de inspectie en het onderhoud op zo'n manier in te richten dat er van risicogestuurd beheer en onderhoud kan worden gesproken. In 2017 zijn extra verbeteracties belegd. Deze hebben onder andere als doel om Rijkswaterstaat een meer volledig en meer actueel zicht te verschaffen op de kwaliteit van het areaal en de aantoonbaarheid van de staat van areaal te verbeteren. Het verwerken van de Zorgplicht-gerelateerde klanteisen in de prestatiecontracten is een grote klus, maar deze slag moet in 2019 afgerond zijn.

Hoogwaterkering Ravenswaaij

Vergunningverlening en Handhaving

Hoe gaat Rijkswaterstaat om met vergunningen die worden aangevraagd om werkzaamheden uit te voeren in of rond een primaire kering. Dit is belegd bij de regionale organisatieonderdelen. Maar ook hier zien we mogelijkheden om te verbeteren, zoals het

bij de beoordeling van vergunningsaanvragen meer nadruk leggen op de waterkerende functie van de kering. Op het gebied van handhaving is een belangrijke stap gezet met de ontwikkeling van een landelijk toezichtsplan voor primaire keringen. Belangrijk hierbij is dat de eenduidige registratie van handhavingsacties goed plaats blijft vinden.

Beheren van dagelijkse gegevens en Informatievoorziening

Deze activiteit gaat over hoe Rijkswaterstaat omgaat met het opslaan en opvraagbaar maken van informatie óver de primaire kering. Ook landelijke acties zorgen voor vooruitgang op deze actielijnen. Het beeld over 2017 is dat in de meeste regio's voor beide activiteiten nog verdere verbeteringen nodig zijn. Deze verbeteringen bestaan uit het volledig inrichten en implementeren van de processen omtrent gegevensbeheer. Dit moet zorgen voor een eenduidig samenhangend systeem om gegevens te beheren. Ook de uitwisseling van gegevens kan nog worden geoptimaliseerd.

Lange termijn en over de grenzen

De inrichting van de organisatie op lange termijn en over de grenzen heen gaat over het vastleggen van het toekomstig beheer en onderhoud van de primaire waterkeringen. Verder gaat het ook in op de samenwerking met andere waterkeringsbeheerders en belanghebbende organisaties. Deze activiteit wordt in 2017 positiever beoordeeld dan in 2016. Maar we zijn nog niet op het door ons zelf gestelde ambitieniveau aangekomen. In 2018 moet bijvoorbeeld de afstemming met de omgeving beter vastgelegd worden, zodat deze ook in de toekomst geborgd is. Ten slotte zal Rijkswaterstaat middels het opstellen van documenten moeten vastleggen hoe zij in de toekomst de zorg voor primaire waterkeringen borgt.

Kennismanagement

Welke kennis over waterkeren moet en wil Rijkswaterstaat hebben en hoe gaan we deze kennis vastleggen? Kennismanagement is en blijft in 2017 een belangrijk aandachtspunt voor de Zorgplicht. Rijkswaterstaat is een sterke kennisorganisatie op een hoog academisch niveau op het gebied van onder andere complexe waterkerende objecten. De operationele kennis is voldoende aanwezig, maar verdeeld over verschillende organisatieonderdelen. Dat maakt Rijkswaterstaat kwetsbaar qua borging van deze kennis. Er wordt een groot beroep gedaan op de beschikbare kennis binnen de eigen organisatieonderdelen. Zowel regionaal als landelijk zijn verschillende acties ingezet om de kennis van waterkeren duurzaam te borgen.

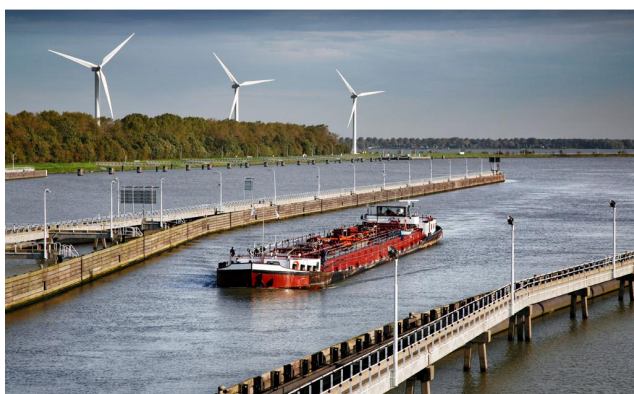
Oesterdam

Verantwoording over de resultaten

Het proces om te komen tot de jaarlijkse rapportage en deze factsheet verloopt steeds beter. De regionale organisatieonderdelen hebben de rapportage 2017 meer gestructureerd kunnen uitwerken, een beter beeld van de actuele situatie kunnen beschrijven en weten aan te geven waar verbeteracties nodig zijn. Het onderling afstemmen van de rapportage is een verbeteractie voor het rapportageproces in 2018.

Juridisch register(legger)

Er is een legger voor iedereen beschikbaar waarin staat hoe hoog, lang en breed een primaire kering is en waar de kering precies ligt. Omdat er nog wel eens wat verandert aan een kering, is het belangrijk om de wijzigingen vast te leggen. Ten aanzien van het juridisch register is er een positieve trend in de beoordeling. Landelijk wil men de leggers actualiseren. Medio 2018 zullen het proces en de inhoud om tot die actualisatieslag te komen vastgesteld worden. Als duidelijk is hoe dit kader en de leggers beheerd gaan worden, zal worden voldaan aan de inrichtingseis. Vooruitlopend op deze actie heeft een aantal regionale dienstonderdelen de legger al op inhoud geactualiseerd. Echter wordt hiermee nog niet aan de doelstelling voldaan om dit proces uniform uit te voeren in de gehele Rijkswaterstaat-organisatie.

Volkeraksluis

Staat van het areaal

Het beeld van de landelijke rapportage is grotendeels gebaseerd op kwalitatieve informatie van de regionale organisatieonderdelen. Voor de kwantitatieve informatie is een beeld gegeven uit de (verlengde) derde Toetsronde (2011-2013) en het in uitvoering zijnde versterkingsprogramma. Rijkswaterstaat gaat de komende jaren een

verbeterslag maken met betrekking tot de actuele aantoonbaarheid.

Uit de resultaten van de derde verlengde toetsronde blijkt dat een deel van het RWS-areaal (nog) niet aan de gestelde norm voldoet. Op die plekken zijn tijdelijke beheermaatregelen uitgewerkt. Hieruit blijkt dat er vanuit de Zorgplicht van de primaire waterkeringen geen onacceptabele, onbeheerste risico's voor de waterveiligheid zijn. De keringen die nog niet aan de norm voldoen zijn in het Hoogwaterbeschermingsprogramma opgenomen. Bij sommige trajecten zijn de verbetermaatregelen in voorbereiding of reeds in uitvoering.

Grote zeesluis IJmuiden

Conclusie

Rijkswaterstaat heeft in 2017 weer stappen gezet in de uitvoering van de Zorgplicht primaire waterkeringen. De organisatie heeft ten opzichte van 2016 meer inzicht in de kwaliteit van het areaal en de procesmatige werkwijze om het operationele werk aantoonbaar te maken en continue te verbeteren. Er

is zicht op het presteren van het areaal en de risico's, maar deze kan nog niet onderbouwd worden op basis van actuele kwantitatieve informatie. Vanuit een kwalitatieve beschouwing zijn geen risico's bekend over de prestatie van de waterkeringen. Voor alle afgekeurde waterkeringen is opvolging uitgevoerd, in voorbereiding of in studie.

Brouwersdam

De organisatie heeft de procesmatige inrichting en uitvoering deels maar nog niet volledig op orde conform het Uitvoeringskader Zorgplicht Primaire Waterkeringen Rijkswaterstaat. Concluderend betekent dit dat het werk nog niet volledig aantoonbaar is. Daarentegen zijn er vanuit de Zorgplicht van de primaire waterkeringen geen onacceptabele, onbeheerste risico's voor de waterveiligheid bekend.

Ten opzichte van 2016 is op bijna alle activiteiten een verbetering zichtbaar op de uitvoering of de procesmatige inrichting. Onderhoud, inspectie, vergunningverlening, gegevensbeheer en informatiemanagement behoeven vooral op procesmatig vlak nog verbetering. Voor calamiteitszorg worden al grote stappen gezet om de werkwijze en verantwoordelijkheidsverdeling scherp vast te stellen. In 2018 en 2019 heeft de uitvoering van bediening van waterkerende kunstwerken de aandacht. De meeste acties liggen bij de operationele inrichting van inspectie en onderhoud, het beschikbaar krijgen van dagelijkse gegevens en het duurzaam beschikken over benodigde kennis.

Voor de Zorgplicht heeft Rijkswaterstaat in 2016 en 2017 veel veranderingen in gang gezet. De procesmatige inrichting en uitvoering van de Zorgplicht activiteiten is nog niet overal op orde, maar de verbeteracties zijn grotendeels geborgd.

Meer weten?

Heeft u naar aanleiding van deze factsheet vragen over de implementatie van de Zorgplicht Rijkswaterstaat? Kijk dan op <https://www.rijkswaterstaat.nl/zorgplicht-waterkeringen>.

U kunt ook gratis bellen naar de Landelijke Informatielijn op 0800 – 8002.